

Piotr Dobosz

Głos w sprawie państwowej służby ochrony zabytków

Ochrona Zabytków 50/1, 56-60

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr Dobosz

GŁOS W SPRAWIE PAŃSTWOWEJ SŁUŻBY OCHRONY ZABYTEKÓW

Z wielką uwagą przeczytałem w „Ochronie Zabytków” (nr 3 z 1996 r.) artykuł prof. dr. hab. Jana Pruszyńskiego pt.: *Stan i potrzeby regulacji prawnej ochrony zabytków w Polsce*. Autor jest najwybitniejszym specjalistą w zakresie teorii prawa ochrony zabytków, posiadającym olbrzymi dorobek naukowy w tej dziedzinie. Od lat jest też bezpośrednio (także emocjonalnie) zaangażowany w tzw. praktykę ochrony zabytków w Polsce¹.

Jest również prof. Jan Pruszyński osobą, której w życiu zawodowym i osobistym zawdzięczam bardzo wiele. To właśnie dzięki przychylności Profesora, pod wpływem Jego rad z początkiem 1988 r. zostałem przyjęty do pracy w Wydziale Ochrony Zabytków Urzędu Miasta Krakowa, którym kierował Wojewódzki Konserwator Zabytków w Krakowie. Wszelkie zmiany organizacyjne w terenowej administracji państwowej, sytuujące wojewódzkiego konserwatora zabytków w coraz to nowych miejscach administracji rządowej stały się moim udziałem. Byłem zatem najpierw pracownikiem wspomnianego już Wydziału Ochrony Zabytków Urzędu Miasta Krakowa, potem Wydziału Ochrony Zabytków Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, krakowskiego Oddziału Wojewódzkiego Państwowej Służby Ochrony Zabytków (administracja specjalna, czyli niezespólna), by po ostatnich zmianach znaleźć się w jednostce organizacyjnej o co prawda nie zmienionej nazwie, ale zespolonej z administracją rządową ogólną w województwie. Tak na marginesie zauważyć należy, że w ustawie z dnia 15 II 1962 r. o ochronie dóbr kultury wprowadzono zamiast dotychczasowych „oddziałów wojewódzkich” „wojewódzkie oddziały” (niewątpliwie błędna składnia!!!) Państwowej Służby Ochrony Zabytków².

Opierając się na własnych doświadczeniach i spostrzeżeniach pozwolę sobie zatem zabrać głos w sprawie Państwowej Służby Ochrony Zabytków. Z wię-

szością poglądów zawartych w artykule *Stan i potrzeby regulacji prawnej ochrony zabytków w Polsce* trudno się nie zgodzić, skoro trafnie oceniają fundamentalne zagadnienia ochrony zabytków w Polsce. Jednak stwierdzenia, że „nowelizację z 1990 r. należy z perspektywy 5 lat jej działania uznać za chybioną, gdyż chroni ona bardziej konserwatorów niż zabytki, nie regulując właściwie wymienionych wyżej zagadnień, które winny niezbędnie znaleźć się w przygotowujących przepisach ustawowych, by stały się one skutecznym instrumentem ochrony prawnej zabytków, izolując ponadto nie zespoloną PSOZ od administracji państwowej. Zwraca też uwagę nadmierny centralizm uprawnień i brak zorganizowanej ochrony na szczeblu gminy” stały się dla mnie inspiracją do zabrania głosu.

Niewątpliwie pożądane byłoby, aby już w 1990 r.³ ustawowe instytucje prawne ochrony zabytków zostały znowelizowane, a zatem by dotychczas istniejące rozwiązania poddane były ocenie pod kątem ich dalszej przydatności dla realizacji celów ustawowych ochrony zabytków, a także by uzupełnione zostały nowymi instrumentalnymi formami prawnymi ochrony dziedzictwa kulturowego. Nowelizacja z 1990 r. dotyczyła jednak przede wszystkim rozwiązań organizacyjnych, odkładając problematykę zmian materialno- i formalno-prawnych na później. Stąd też o legislacyjnych zmianach z 1990 r. przyjęło się mówić jako o tzw. małej nowelizacji ustawy o ochronie dóbr kultury i o muzeach. „Mała nowelizacja” dokonana przez tzw. sejm kontraktowy znacząco zmodyfikowała system organizacyjny administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków. Przede wszystkim utworzono stanowisko Generalnego Konserwatora Zabytków, posiadającego ustawowe pełnomocnictwo do występowania w imieniu Ministra Kultury i Sztuki w sprawach ochrony zabytków⁴. Tym samym minister nie jest władny tego

1. *Ochrona zabytków w Polsce. Geneza. Organizacja. Prawo*, Warszawa 1989; *Prawna ochrona zabytków architektury w Polsce*, Warszawa 1977.

2. Art. 8 ust. 1 pkt 3, Dz. U. nr 10, poz. 48, zm.: 1983 r. nr 38, poz. 173, z 1989 r. nr 35, poz. 192, z 1990 r. nr 34, poz. 198, nr 56, poz. 322 i z 1996 r. nr 106, poz. 496 (art. 7), 1997 r. nr 5, poz. 24 (art. 35). Także ramowy statut urzędu wojewódzkiego, stanowiący załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 X 1996 r. w sprawie ramowego statutu urzędu wojewódzkiego (Dz. U. nr 123, poz. 580) w punkcie 7, w ramach wykazu „służb i inspekcji wojewódzkich oraz wojewódzkich jednostek organizacyjnych wykonujących z upoważnienia wojewody, zadania i kompetencje określone w ustawach szczególnych” wymienia m.in. „wojewódzki oddział Państwowej Służby Ochrony Zabytków”.

3. Chodzi o zmiany wprowadzone przez ustawę z dnia 19 VII 1990 r. o zmianie ustawy o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz. U. nr 56, poz. 322), która weszła w życie z dniem 22 IX 1990 r.

4. Nadal obowiązujący art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 II 1962 r. o ochronie dóbr kultury.

pełnomocnictwa odwołać, bo wynika ono bezpośrednio z umocowania normy ustawowej. Sytuuje to Generalnego Konserwatora Zabytków jako centralny organ administracji o jasno określonych kompetencjach, których bez zmiany ustawy nie można go pozbawić. Taka mocna pozycja organizacyjna Generalnego Konserwatora Zabytków spełniła wreszcie wyrażane od wielu lat oczekiwania środowiska konserwatorskiego.

Utworzono też w 1990 r. działającą przy Ministrze Kultury i Sztuki Państwową Służbę Ochrony Zabytków, kierowaną przez Generalnego Konserwatora Zabytków⁵. Z uwzględnieniem wymogów podziału terytorialnego państwa utworzono w województwach oddziały wojewódzkie Państwowej Służby Ochrony Zabytków, kierowane przez wojewódzkich konserwatorów zabytków, jako administrację rządową specjalną⁶. Stanowiło to naturalną konsekwencję wieloletnich dążeń, zmierzających do takiego organizacyjnego usytuowania wojewódzkiego konserwatora zabytków, aby uzyskał on status organu administracyjnego, niezawisłego w podejmowanych decyzjach w zakresie ochrony zabytków. Takie usytuowanie miało uzasadnienie także w chęci uniemożliwienia nacisków politycznych i gospodarczych na rozstrzygnięcia w zakresie ochrony zabytków. Wieloletnie doświadczenia wykazywały, że wewnątrzadministracyjne ingerencje polityczne i gospodarcze wpływały zazwyczaj szkodliwie na rozstrzygnięcia konserwatorskie, a zatem także i na stan zabytków. Kompetencje wojewódzkich konserwatorów zabytków, jako organów rządowej administracji specjalnej, podlegającej bezpośrednio organowi centralnemu, stworzyły realne podstawy dla autonomicznych, niezawisłych decyzji w zakresie ochrony zabytków. Nie oznaczało to jednak, że zostały całkowicie zerwane więzi strukturalno-organizacyjne z wojewodami, jako terenowymi organami rządowej administracji ogólnej. Takie formalno-organizacyjne relacje wynikały bowiem z ustawy z dnia 22 III 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej⁷.

„Mała nowelizacja” ustawy o ochronie dóbr kultury i o muzeach już w samym założeniu była rozwiązaniem tymczasowym. Zapowiadana wówczas szybka terytorialna reforma państwa miała pociągnąć za sobą dalsze prace nad zmianami w prawnym systemie ochrony zabytków w Polsce. Przewidywane utworzenie dodatkowego szczebla podziału terytorialnego

państwa, jakim miały być powiaty, zmniejszenie liczby województw, a zwiększenie ich obszaru musiałyby spowodować zasadnicze zmiany administracji, umocowanej władczo w sprawach ochrony zabytków. Dodać należy, że rozważano też sprawę utworzenia powiatów jako szczebla samorządowego, pojawiały się nawet propozycje, aby szczebel wojewódzki uzyskał status mieszany, np. samorządowe rady wojewódzkie i rządowy wojewoda. Sytuacja polityczno-społeczna pozwalała przypuszczać, że reforma terytorialna państwa spowoduje dalsze zmiany administracji w dziedzinie ochrony zabytków. Pojawiły się zatem problemy i pytania, które w kontekście nieuniknionej reformy wojewódzkiej i utworzenia powiatów nie tracą na aktualności, np. czy przewidywać powołanie powiatowych konserwatorów zabytków, jako organów administracji rządowej, czy sytuować ich jako organy I instancji, czy też kompetencje w zakresie ochrony zabytków w części — a może w całości — przekazać samorządowi terytorialnemu, pamiętając że utworzenie samorządowych konserwatorów i zakres ich kompetencji zależeć będzie od zakresu umocowania przez organy samorządu terytorialnego (rada gminy i zarząd), a tym samym będą oni potencjalnie narażeni w gminie na sytuacje kolizyjne, gdzie potrzeby ekonomiczne i społeczne mogą dominować nad racjami ochrony zabytków.

W kontekście wprowadzonego w 1990 r. podziału administracji publicznej na rządową i samorządową można postawić pytanie, czy kompetencje konserwatorskie nie należało już przekazać samorządowi terytorialnemu? Rację ma bowiem prof. J. Pruszyński zwracając uwagę na „*brak zorganizowanej ochrony na szczeblu gminy*”. Niestety, gminy nie korzystają z posiadanych kompetencji, które już dzisiaj mogą mieć wpływ na stan zabytków. Na przykład art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 12 I 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych⁸, dający podstawę do zastosowania „*innych zwolnień*” w podatkach od nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, które służą co prawda prowadzeniu działalności gospodarczej, ale w lokalu wyposażonym w historyczne wyposażenie i jest to działalność zgodna z charakterem tego wyposażenia, prawdopodobnie nie jest w ogóle stosowany. A szkoda, nie jeden zabytek mógłby bowiem być utrzymywany w lepszym stanie, gdyby przepis ten był traktowany

5. Nadal obowiązujący art. 7a ust. 1 ustawy z dnia 15 II 1962 r. o ochronie dóbr kultury.

6. Art. 7a ust. 3 ustawy z dnia 15 II 1962 r. o ochronie dóbr kultury w wersji przed nowelizacją wprowadzoną przez art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 8 VIII 1996 r. o zmianie niektórych ustaw normujących funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej (Dz. U. nr 106, poz. 496).

7. Dz. U. nr 21, poz. 123, zm.: 1991 r. nr 75, poz. 328, z 1995 r. nr 74, poz. 368, z 1996 r. nr 106, poz. 498. O relacjach pomiędzy wojewodą, jako terenowym organem rządowej administracji ogólnej

a wojewódzkim konserwatorem zabytków, będącym terenowym organem rządowej administracji specjalnej pisał R. Waszkiewicz, *Problemy prawne ochrony zabytków*, „Kurier Konserwatorski” 1993, nr 4. Píše on, że nowelizacja ustawy o ochronie dóbr kultury z 1990 r. doprowadziła do tego, że „*pozycja wojewódzkiego konserwatora zabytków nigdy nie była tak samodzielna i niezależna jak obecnie*” (s. 8).

8. Dz. U. nr 9, poz. 31, zm.: z 1991 r. nr 101, poz. 444, z 1992 r. nr 21, poz. 86, z 1994 r. nr 123, poz. 600, z 1996 r. nr 91, poz. 409 i nr 149, poz. 496.

instrumentalnie. To samo dotyczy wpływu na ocalenie historycznego wyposażenia lokali, ginącego na naszych oczach w zastraszająco szybkim tempie.

Żaden model administracji publicznej nie trwa w nieskończoność, wcześniej czy później ulega zmianom. Nie sądzę, aby Państwowa Służba Ochrony Zabytków była wyłączona z takiego mechanizmu ewolucyjnego. Pożądane jest jednak, aby rozwiązania dotychczasowe były zastępowane doskonalszymi od istniejących. Nowelizacja z r. 1996⁹ pozbawiła wojewódzkich konserwatorów zabytków statusu organów administracji rządowej, a podmiotowość ta przeszła na wojewodów, jako terenowe organy rządowej administracji ogólnej¹⁰. Wojewódzcy konserwatorzy zabytków tylko niektóre z dotychczasowych kompetencji zachowali z mocy samej ustawy¹¹, pozostałe kompetencje wojewoda może im powierzyć, ale wcale nie musi. Nowe brzmienie art. 14 ust. 1 pkt 1 ustawy z 1962 r. stanowiącego, że „*dobra kultury nieruchome, ruchome oraz kolekcje wpisuje się do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewody, wydanej na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków lub zarządu właściwej gminy, albo użytkownika*” wytworzyło destabilizację kompetencyjną¹² w tym zakresie, a w konsekwencji niejednolite jego stosowanie w poszczególnych województwach. Wojewodowie mogą bowiem interpretować ten przepis jako obligujący ich albo osoby przez nich upoważnione (ale nie wojewódzkiego konserwatora zabytków!) do wydawania decyzji w sprawach wpisu do rejestru zabytków. Z kolei usytuowanie jako wnioskodawcy wpisu do rejestru zabytków alternatywnie — wojewódzkiego konserwatora zabytków lub zarząd gminy lub użytkownika może sugerować, że konserwator posiada legitymację strony w rozumieniu art. 28 kpa. Przepisowi temu można zarzucić nieprecyzyjność także z tego powodu, że ignoruje właściciela obiektu, gdyż nie zawsze właściciel jest użytkownikiem obiektu, co i tak nie zmienia faktu,

że prawo strony dla właściciela łatwo można wywodzić z tytułu prawa własności. Artykuł ten w takim brzmieniu zachowuje sens tylko w przypadku zlecenia samorządowi terytorialnemu kompetencji do wydawania decyzji w sprawie wpisu do rejestru zabytków. Zdekoncentrowanie uprawnień na poszczególne gminy nie jest jednak pożądane m.in. ze względów technicznych, gdyż rejestr zabytków ma być prowadzony dla całego województwa. Przyjęcie, że wojewoda wydaje decyzje w sprawie wpisu do rejestru zabytków, przy ustawowym upoważnieniu wojewódzkiego konserwatora zabytków do prowadzenia rejestru zabytków w imieniu wojewody¹³ jest absurdalne z punktu widzenia organizacyjnego.

Od 1 X 1996 r. w sprawach organizacji obowiązują dwa sprzeczne ze sobą przepisy, tzn. art. 8 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie dóbr kultury i o muzeach oraz art. 1 ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej. W myśl ustawy z 1962 r. „jednostka organizacyjna (wojewódzki oddział Państwowej Służby Ochrony Zabytków) wchodzi w skład rządowej administracji ogólnej”¹⁴, a zgodnie z ustawą z 1990 r. tylko wojewodowie i podległe im organy (a takim nie jest wojewódzki konserwator zabytków) są organami rządowej administracji ogólnej¹⁵. Kierownicy służb wykonują natomiast z upoważnienia wojewody zadania określone w ustawach szczególnych, będąc — obok organów rządowej administracji ogólnej, specjalnej oraz organów gminy i organów związków międzygminnych (międzygminnych) wykonujących zadania zlecone — tymi podmiotami, które realizują zadania administracji rządowej w terenie¹⁶.

Jeżeli dodać, że z planowanych czternastu zespołów z wojewodą administracji specjalnych¹⁷ tylko trzy zostały zniesione jako rządowa administracja specjalna (wojewódzki konserwator zabytków, kurator oświaty i wojewódzki inspektor Państwowej Inspekcji Handlowej), to można wyrazić wątpliwość, czy za włączeniem

9. Dz. U. nr 106, poz. 496.

10. Art. 82 i art. 7 ustawy z dnia 8 VIII 1996 r. o zmianie niektórych ustaw normujących funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej (Dz. U. nr 106, poz. 496).

11. Wojewódzcy konserwatorzy zabytków działają w imieniu wojewody z mocy ustawowych norm kompetencyjnych zawartych w art. 11 ust. 2 i 3, w art. 13, w art. 15 ust. 1, w art. 21 ust. 1, w art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 15 II 1962 r. o ochronie dóbr kultury. Zob. także art. 7 pkt 6 ustawy z dnia 8 VIII 1996 r. o zmianie niektórych ustaw normujących funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej (Dz. U. nr 106, poz. 496).

12. Zwracałem uwagę na te aspekty w moim wystąpieniu podczas konferencji: „Polityka państwa w dziedzinie ochrony zabytków — problemy organizacyjne i finansowe”, zorganizowanej w Sejmie w dniu 11 XII 1995 r. przez Klub Parlamentarny oraz Sekretariat ds. Kultury Unii Wolności.

13. Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 15 II 1962 r. o ochronie dóbr kultury, wojewódzki konserwator zabytków „działający w imieniu wojewody” (umocowanie ustawowe) prowadzi rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa.

14. Art. 8 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 15 II 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach w brzmieniu wprowadzonym przez art. 7 pkt 2 ustawy z dnia 8 VIII 1996 r. o zmianie niektórych ustaw normujących funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej (Dz. U. nr 106, poz. 496).

15. Art. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 22 III 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej, w brzmieniu wprowadzonym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 VIII 1996 r. o zmianie ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz. U. nr 106, poz. 498).

16. Art. 1 ustawy z dnia 22 III 1996 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz. U. nr 21, poz. 123, zm.: z 1991 r. nr 75, poz. 328, z 1995 r. nr 74, poz. 368, z 1996 r. nr 106, poz. 498).

17. Projekt ustawy z dnia... Przepisy wprowadzające ustawę o terenowych organach administracji rządowej — wersja z 17 II 1995 r., rozesłana wraz z pismem Szefa Urzędu Rady Ministrów z dnia 20 IV 1995 r. sygn. BAP/IV/323-43/95/MR do ministrów i kierowników urzędów centralnych z prośbą o zgłoszenie ewentualnych uwag.

do struktur administracji rządowej ogólnej przemawiały w przypadku wojewódzkich konserwatorów zabytków względy merytoryczne czy też polityczne, a przede wszystkim brak przeciwdziałania ze strony organów resortu MKiS.

W konsekwencji otrzymaliśmy wojewódzką strukturę oddziałów Państwowej Służby Ochrony Zabytków usytuowaną poza Urzędem Wojewódzkim. W strukturze tego urzędu znalazł się natomiast wydział kultury, sportu i turystyki¹⁸, który aspiruje do nadzorowania w imieniu wojewody wojewódzkich konserwatorów zabytków. Sprzyja temu dysponowanie przez kierownika wydziału środkami finansowymi wojewody na kulturę, wśród których znajdują się także te na ochronę zabytków, traktowane często jako rezerwa wydziału kultury i rozdysponowywane dopiero z końcem roku budżetowego. Brak jest tutaj decyzji rządowej o obligatoryjnym przekazywaniu wojewódzkim konserwatorom zabytków określonej procentowo części tego budżetu na ochronę zabytków.

Nasuwa się zatem pytanie, czy model Państwowej Służby Ochrony Zabytków z lat 1990–1996 jest rozwiązaniem optymalnym dla ochrony zabytków? W moim przekonaniu stanowi on przykład rozwiązań organizacyjnych, które nie mogą zostać pominięte w trakcie prac nad nowymi strukturami ochrony zabytków, adekwatnymi do planowanej reformy administracji terenowej. Nie można jednak zapominać, że nawet najdoskonalsze rozwiązania organizacyjne nie zrealizują ustawowych celów ochrony zabytków, że nie mniejsze znaczenie — co wyraźnie wynika z artykułu prof. J. Pruszyńskiego — odgrywać będą mechanizmy

podatkowe inspirujące właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych do inwestowania.

Dla skutecznej ochrony zabytków coraz większe znaczenie będzie mieć poziom kadr administracji publicznej. I nie chodzi tutaj tylko o zapal, poświęcenie i przygotowanie zawodowe, gdyż tego nie można odmawiać pracownikom administracji konserwatorskiej, ale o stworzenie korpusu służby cywilnej, który stanowić mają pracownicy zatrudniani na podstawie ustawy z dnia 5 VII 1996 r. o służbie cywilnej¹⁹, zwani „urzędnikami służby cywilnej”. Ustawa ta wywoła konsekwencje także dla pracowników administracji działających w zakresie ochrony zabytków. Zdać sobie należy sprawę, że wprowadza ona podział na kategorie urzędnicze (A, B, S i C), do których dostać się można będzie dopiero po zdaniu egzaminów kwalifikacyjnych. Po nawiązaniu stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy w służbie cywilnej na podstawie mianowania, wykluczone będzie prowadzenie działalności gospodarczej przez urzędnika i dodatkowe zatrudnienie, co z kolei rekompensowane będzie wysokimi zarobkami.

A zatem niezależnie od spraw organizacyjnych „administracji konserwatorskiej”, na skuteczność ochrony zabytków mieć będą także nieuniknione zmiany kadrowe. O ile egzaminy kwalifikacyjne będą rzetelne, tzn. członkowie komisji kierować się będą wyłącznie przepisami prawa, zasadami bezstronności i neutralności politycznej²⁰, należy spodziewać się stopniowej ewolucji kadrowej, w wyniku której w przeciągu najbliższych lat zatrudnione będą osoby o najwyższych kwalifikacjach.

18. Ramowy statut urzędu wojewódzkiego, stanowiący załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 X 1996 r. w sprawie ramowego statutu urzędu wojewódzkiego (Dz. U. nr 123, poz. 580 w punkcie 9) zawiera „wykaz pozostałych wydziałów, innych komórek organizacyjnych i samodzielnych stanowisk pracy, które tworzy wojewoda zależnie od potrzeb, z uwzględnieniem zakresu działania

ministrów określonych w odrębnych przepisach, a w szczególności prowadzących sprawy: ... c) kultury, sportu i turystyki”.

19. Dz. U. nr 89, poz. 402.

20. Art. 18 ustawy z dnia 5 VII 1996 r. o służbie cywilnej (Dz. U. nr 89, poz. 402).

An Opinion about the State Service for the Protection of Historical Monuments

The article discusses legal-organizational problems connected with the reform of the state administration, conducted in 1996. The reform changed the legal status of the voivodeship conservators of historical monuments who ceased being on-the-spot agencies of special state administration and became professional employees of the voivodes, thus losing their public-legal subjectivity. Against this background, the author presents reflections about the new legal situation of Polish civil servants-conservators. He carries out a comparison of legal-organizational solutions, i.a. within the context of fears about the autonomous nature of conservation solutions which could become dominated by the superiority of other arguments, and affect adversely the state of historical monuments.

The protection of the immobile monument ascribed great importance not only to the latter's technical state but also to the preservation of non-material values, connected with that monument, including its pragmatic purpose, i.e. its functions. The author considers classifications of the function of the immobile monument: original (extant, nonextant, restored following the stage of a secondary function) and secondary, architectonic and extra-architectonic (e.g. tourist), those whose replacement by other functions is undesirable, and those which can be supplanted by others, primary and supplementary, without any harm to the monuments. In accordance with one of such divisions, the author classifies monuments as: those with a single function and several,

parallel functions occurring during the same period. The legal protection of the function of the historical monument is described upon the basis of the binding regulations of laws about the protection of cultural property as well as about the construction law and pertinent executive regulations. The author conducts a critical appraisal from the point of view of the imprecise nature of institutional solutions intro-

duced into the protection of the function of immobile monuments. By citing examples of historical functions, the author discusses in detail the historical outfitting of pharmacies in Kraków, threatened by the change of functions and liquidation. The article ends with a description concerning Kraków, and select examples of administrative and legal-administrative solutions as regards the problem in question.